

Alkas.lt

Alkas.lt yra 100 nuošimčių visuomeniniais ir savanoriškais pagrindais sukurtas ir nuolat atnaujinamas internetinis dienraštis

alkas.lt Printed on 2024 11 12

D. Razauskas: Viskas priklauso nuo to, kas paima vadžias žmogaus viduje

May 8, 2020

Kategorijos: Gamta ir žmogus, Lietuvos kelias, Nuomonių ratas, Pilietinė visuomenė, Politika ir ekonomika, Sveikata, Visi įrašai, Visuomenė

Žymos: „pasaulinis tvanas“, Arvydas Šliogeris, biblinis pasakojimas, Dainius Razauskas, garbė, globalizacija, interviu, Jono Basanavičiaus apdovanojimas, katastrofa, klausimas, koronavirusas, kultūra, lietuviškumas, mitologija, neomarksizmas, pandemija, pandeminė sumaištis, permainingos, sąmokslų teorijos, senieji papročiai

Geriausia išeitis iš pandeminės katastrofos

Prie kokio šlaito glausis Lietuva, išnerdama iš pandeminės sumaištis? Ar prie to, kuriame tebegyvena garbė ir lietuviškumas, ar prie globalizacijos pakrantės, kur ligi šiol švartavosi su buku atkaklumu, apleisdama savo kalbą, menkindama savo namų papročius? Prie to, kuriame, anot Arvydo Šliogerio, ją pasitiks didieji žmonijos mąstytojai ir moralistai, ar prie to, kuriame ji vėl leisis muštruojama politikorektiškumo dvasia neomarksizmo emisarų? Didelis klausimas. Kol kas bene dažniausiai sakoma, jog iš koronos pandemijos išėjusieji bus tarsi apmainyti ir kad pasaulis būsiąs nebe toks. Kaip jis galėtų keistis, klausiamo vieno iškiliausių lietuvių mitologų įvertinto valstybiniu Jono Basanavičiaus apdovanojimu – **Dainiaus Razausko**.

Lietuvių mitologas Dainius Razauskas | respublika.lt
nuotr.

– Gal įmanoma į pasaulį apėmusią pandemiją pažvelgti išskirtinai lietuvišku žvilgsniu?

– Nežinau, kuo tas lietuvių žvilgsnis galėtų skirtis nuo kitų tautų. Senovės pasaulyje pandemijos buvo įprastos, jei tik prie to išvis galima įprasti. Jos nusinešdavo po trečdalį, po pusę šalies gyventojų ir iki šiol Vilniaus bažnyčių rūšiai pilni maro aukų palaikų. Ir tautosaka su personifikuotu Maru (maro mergomis) ar Cholera žinoma plačiai, tokios saktės įvairių tautų iš esmės yra panašios...

– Ar matote pasaulį po „koronos“ viruso? Kaip jis galėtų pasikeisti?

– Pokyčiai visuomet priklauso nuo masto. Iš toliau ar iš arčiau atrodoys skirtingai. Kuo iš toliau, tuo mažiau permainų. Žiūrint iš arčiau, žinoma, permainų bus daugiau. Ypač dabar, pavasarį, išėik į mišką ir vos ne kasdien pastebėsi permaitas – pumpurai brinksta, lapeliai lenda, skleidžiasi. Pagliau ir oras kasdien kitoks, debesis plaukia dangumi – kiekvienas kitoks. Be paliovos viskas kitaip. Bet gerokai atsitraukus, viskas kartoja, viskas taip pat. Pati kaita pasirodo pastovi – išliekanti savo vėžėse. Ir po pandemijos kažkas pasikeis – tam kartui. Tačiau tikrosios permaitos yra vidinės, jos gali įvykti tik žmonių sielose. Jeigu šitą „vietą“ pandemija bent kiek palies, bus galima ko nors viltis. Nors vis tiek veikiausiai trumpam. Prisiminkite Sajūdį: tikras perversmas! O kuriam laikui užteko?...

– Pandemija gali paliesti kiekvieną ir iš kiekvieno pareikalauti aukos. Prisimenu jus tarus, jog žygyje paprastai niekas neserga, nes žygis, bendras tikslas mobilizuoja, sutelkia. Gal ir dabar regite kokių nors „žygio“ ženklų?

– Tai ne mano mintis, aš ją kažkur būsiu perskaitęs... Na, bet tai ne auka. Auka – kai žmogus savanoriškai, valingai atsisako ko nors dėl kitų ar dėl kilnesnio tikslo, o kai praranda prieš savo valią, tai veikia nuostoliai, praradimai. Tam tikrų sutelktumo požymių Lietuvoje esama: vieni, žinoma, nepraleidžia progos paspekuliuoti, bet daugiau, atrodo, sugeba atidėti privatų pelną ir imasi veikti sutartinai bendrai, kitų labui. Tai ir yra didžiausia viltis, kokio tik gali būti. Nes iš tikrųjų žygis visuomet yra bendras, žygyje nėra turtingų ir vargšų – bendra našta, bendras stalas, bendras gyvenimas. Toks žygio susitelkimas kaip niekas kitas yra išsiilgtas. Gaila tik, kad jam pasireikšti reikia pandemijos. O juk visai mūsų gyvenimas čia – ir mūsų lietuvių Lietuvoje, ir mūsų žmonių pasaulyje – nemaža dalimi yra žygis, ir jei tik to aplaidžiai nepamirštume, visai kitaip matytume iškylančius sunkumus ir būtume daug laimingesni.

2016 m. Dainiui Razauskui įteikta Valstybinis Jono Basanavičiaus apdovanojimas | Eltos nuotr.

– Kai kas šią pandemiją lygina su biblinio masto katastrofa.

– Kas yra „biblinis mastas“? Pasaulyje labai daug mitologinių papročių ir kiekviena pasakoja apie savus „pasaulinius“ įvykius. Viena vertus, visos jos provincialios, ir Biblija – ne išimtis, nebent susisvarbinimu ir pasipūtimu. Taigi „biblinio masto“ katastrofos yra provincialios, tai iš tikrųjų palyginti menki nutikimai. Tikrai pasaulinio masto katastrofa paliktų pėdsaką ne vienoje, o daugelyje papročių. Ir tokių pėdsakų galima įžvelgti. Vienas ryškiausių – pasakojimai apie pasaulinį tvaną. Tiesa, biblinį pasakojimą apie pasaulinį tvaną mokslininkai irgi pirmiausia mėgino paaiškinti vietinės reikšmės potvyniais. Tačiau tokie pasakojimai žinomi visame plačiame pasaulyje, nuo ikikolumbinės Amerikos iki Tolimųjų Rytų.

Turbūt nėra papročio, kuris nežinotų tvano. Šiuo atveju, išties galima galvoti apie kažkokią milžinišką, planetos masto, katastrofą. Kita vertus, senieji papročiai nėra istoriški, ir pačią Bibliją sudarantys pasakojimai tapo suistorinti ne iš karto. Pradžioje jie buvo mitiniai. O mitologija išvis kalba ne apie išorinį pasaulį, bet vidinį. Ir „pasaulinis tvanas“ šia prasme yra veikiau simbolis, tam tikro visa apimančio išgyvenimo įvaizdis. Su tvano vaizdiniais daugelyje papročių siejama, pavyzdžiui, krikšto vandenyje apeiga, apeiginis panardinimas, kuris simboliškai nuplauna ir ištirpdo senąjį, kad išnirtų, tarsi iš naujo gimtų, naujas žmogus. Tai visai ne išorinė katastrofa, o vidinis atsinaujimas, visame pasaulyje perteikiamas panašiais vaizdiniais. Nors išorinės įvairaus masto katastrofos, kadangi primena tuos vaizdinius, irgi gali būti suprantamos simboliškai – kaip atsinaujimo būtinybės užuomina. Šia prasme kiekviena išorinė neganda gali būti savotiškas paskatinimas tokiam vidiniam atsinaujimui. Žinoma, priklausomai nuo to, kaip žmogus ją suvokia ir elgiasi, kaip jis atsiliepia į iššūkį.

– Vadinasi, vis tiek tikroji prasmė, tikroji viltis yra viduje, vidinė. O tikrasis žmogaus priešas?

– O taip! Ir Didysis Priešas, ir Didysis Draugas. Išorinės aplinkybės kartais atrodo palankios vienam, kartais – kitam, bet, galų gale, vis tiek jos priklauso nuo to, kas paims vadžias viduje. Nes nuo to priklauso ir išorinių aplinkybių interpretacija, ir atitinkamas elgesys, kuris atskiru atveju tikrai galėtų patvirtinti priežodį „nėra to bloga, kas neišeitų į

gera“. Viskas priklauso nuo to, kas paima vadžias žmogaus viduje. Tokiu atveju net gedulas gali pavirsti nušvitimu, kaip, pavyzdžiui, per Sausio 13-ąją.

– Regis, dažniausiai aplinkybės priklauso nuo išorės vadeliotų. Kalbama net, kad ir „koronos“ viruso pandemija yra suplanuotas reikalas...

– Ne tik šita, bet visos tos sąmokslų ar ne sąmokslų teorijos apie grupelę „žydų-masonų“ ar kokių kitų, valdančių pasaulį, yra kliesesys. Ir visai ne dėl to, kad žmonių su tokiais ketinimais neatsirastų. Kliesesys slypi pačioje iškreiptoje valdžios ir galios sampratoje. Nes pasaulis yra suma to, kas vyksta žmonių sielose, viduje. Kokie žmonės viduje, taip išorėje jie ir gyvena. Ir kiti mus iš tikrųjų valdo tiek, kiek mes patys savęs nevaldom. Arba atvirkščiai: kiek mes patys save viduje pažįstam ir tuo mastu įvaldom, tiek įgyjame laisvės, ir tiek išorinis pasaulis pradeda įgauti teigiamos tvarkos, sutarimo, tikros demokratijos požymių. Kas viduje vergas, tas negali gyventi laisvoje valstybėje. Kas viduje laisvas, tas niekuomet nesutiks gyventi vergijoje, kažkieno „valdomas“. Viskas priklauso nuo šitų dviejų personažų santykio mūsų viduje. Šiuo atžvilgiu šiandien galime pasidžiaugti: susitelkimas, tikra savanoriška talka be didesnių represijų rodo gyvą laisvės branduolį. Jame visos mūsų viltys per visas negandas ir po jų.

– Ačiū už optimizmą. Tačiau negi nenujaučiate, kad didžiulės krizės atveju kultūros sluoksniui iškilusi grėsmė aptirpti?

– Matote, kultūra ir yra tikrasis žmogaus gyvenimas. Visa, kas nėra kultūra, nėra žmogaus gyvenimas, o gyvulio. Todėl kultūra yra žmonijos ateitis. Ir Lietuvos. Vienintelė įmanoma: arba – arba. Galima sakyti, jog norint sunaikinti žmoniją, reikia sunaikinti kultūrą, žmogus – tai kultūra. Juo labiau tai tinka Lietuvai, nes visos mūsų ilgalaikės pergalės kilo iš kultūros, o visus skaudžiausius pralaimėjimus nulėmė kultūros reikšmės nesuvokimas. Klausimas, kiek žmonių gaus kokią algą už ministerijoje nustatytą kultūrinę veiklą – visai kitas klausimas. Jis išvis nebūtinai yra susijęs su kultūringumu ir kultūra. Kultūra yra sielos alsavimas. Apsidairykite, be kultūros čia daugiau nieko nėra.